

Križ, misa i obnova kršćanske civilizacije putem *via pulchritudinis* (puta ljepote)

(7. ožujka 2026., crkva sv. Blaža u Zagrebu)

Uvod

Ušli smo u postkršćansko doba i posvuda oko sebe vidimo posljedice civilizacijskog raspada – u nekim dijelovima svijeta više nego u drugima. Svakako u mojem! Upravo zato mi je osobito drago biti ovdje u Hrvatskoj, koja još uvijek čuva određeni osjećaj katoličkog etosa u kojemu se kršćanska načela smatraju dobrima i plemenitima. No čak je i ovdje propadanje primjetno i raste. Ne smijemo se zavaravati – kao što je papa Franjo jednom poznato rekao, ne živimo samo u vremenu promjena, nego u promjeni epohe.

Svi smo zabrinuti zbog toga. Kako odgovoriti, kako evangelizirati i prožeti „svijet“ – odnosno zajednice u kojima živimo i djelujemo – spasonosnom istinom i vrijednostima Evanđelja?

Crkva je to oduvijek činila putem triju velikih transcendentalija: istine, ljepote i dobrote. To su vrata koja vode prema Bogu, koji je savršenstvo svakoga od njih. Budući da nas je Bog stvorio na svoju sliku, te su stvarnosti povezane i s onim najplemenitijim u našoj ljudskoj naravi.

U vremenu sve većeg nevjerovanja moramo se služiti svim tim putovima; no svaki od njih u današnjem svijetu nosi i svoje posebne izazove.

Nacrt: istina, dobrota i ljepota

Vratimo se na početak. Govorimo o izgradnji onoga što će postati procvat kršćanske civilizacije. Svaka građevina ima nacrt; bez nacрта se ništa ne može sagraditi. Koji je, dakle, nacrt zapadne kršćanske civilizacije? Križ.

Sjetimo se što nam sveti Ivan kaže u svom Evanđelju: kada je Isus bio razapet, „A napisao Pilat i natpis te ga postavi na križ. Bilo je napisano: Isus Nazarećanin, kralj židovski.... a bilo je napisano hebrejski, latinski i grčki.“

Tu vidimo bit plana zapadne civilizacije – Crkve koja će izgraditi kršćansku civilizaciju, ili još točnije, obnoviti civilizaciju nakon pada Rimskog Carstva i obnoviti je na kršćanski način. Križ je nacrt te civilizacije.

Sve započinje s Božjim izabranim narodom. Bog im daje Zakon, Toru, po Mojsiju – ne samo skup pravila kako bi ljudi živjeli zajedno, nego objavu svoje više istine. Iz tog naroda rađa se Crkva, kojoj Bog daje puninu objave u svome Sinu Isusu Kristu.

Kako je Crkva počela ispunjavati Veliko poslanje i naviještati evanđelje u tada poznatom svijetu, sve je više dolazila u dodir s grčkom kulturom. Grčka misao i grčki jezik bili su

dominantan kulturni utjecaj toga vremena, slično kao što su danas engleski jezik i američka kultura.

Rani crkveni oci, svjesni snage grčke filozofije, naučili su prevesti semitski način razmišljanja u kategorije grčke filozofije kako bi pogane priveli spasenju u Kristu.

Kada je zatim Rim postao kršćanski, Crkva je mogla koristiti infrastrukturu Rimskog Carstva – njegove ceste, zakone i modele upravljanja – koji su se protezali diljem Europe, sjeverne Afrike i Bliskog istoka. Tako je Crkva dobila strukturu potrebnu za izgradnju zajedničke kršćanske civilizacije.

Istina

Jedno od velikih obilježja katoličke intelektualne tradicije jest uvjerenje da vjera i razum moraju djelovati zajedno. Svaki daje svoj jedinstveni doprinos i služi kao korektiv onome drugome kako bi se došlo do spoznaje istine.

Jedan od velikih plodova toga bila je institucija sveučilišta. Crkva je svijetu dala sveučilište. Sveučilište je, kako kaže papa sveti Ivan Pavao II. u apostolskoj konstituciji *Ex corde Ecclesiae*, „rođeno iz srca Crkve“.

Nakon pada Rimskog Carstva u 5. stoljeću – potpunog civilizacijskog sloma – tko je čuvao plamen vjere i znanja? Samostani.

Samostani nisu bili samo mjesta molitve nego i centri učenja, proučavanja i prijenosa znanja. Ljudi su se sa svojim obiteljima naseljavali blizu samostana kako bi primili obrazovanje i pastoralnu skrb, pa su se oko njih razvijala sela.

Kao što rado govorim mladima kada slavim sakrament potvrde, između pada Rimskog Carstva i izuma tiskarskog stroja prošlo je tisuću godina. Kada čitate Bibliju – ili bilo koji drugi drevni tekst, bilo da je riječ o djelu grčkog filozofa, rimskog pjesnika ili crkvenog oca – jeste li se ikada zapitali kako je taj tekst, star tisućama godina, dospio u vaše ruke u vremenu kada se civilizacija raspala i kada gotovo tisuću godina nije postojao učinkovit način masovnog umnažanja tekstova? Odgovor je: samostani.

Tisuću godina redovnici su diljem Europe prepisivali drevne tekstove – Bibliju, djela filozofa, pjesnika i crkvenih otaca. U posebnim prostorijama, skriptorijima, nastajali su rukopisi koji su često bili prava umjetnička djela – iluminirani rukopisi koje i danas možemo vidjeti u muzejima.

U visokom srednjem vijeku Crkva je došla na ideju da sve grane znanja objedini na jednom mjestu – universa, „sve stvari“. Tako je nastalo sveučilište.

Nakon toga povijesnog razdoblja nastupilo je ono što nazivamo dobom prosvjetiteljstva, koje je otvorilo modernu epohu (pojam i koncept koji su sami modernisti skovali!). To je doba vjerovalo u istinu i u potragu za njom, ali isključivo putem razuma. Vjera je postupno potisnuta

u privatnu sferu, a razum – iako sam po sebi zdrav i vrijedan princip – postao je jedino sredstvo pristupa istini. Na taj je način jednakost ostala nepotpuna. Vjera je svedena na stvar privatnog mišljenja, umjesto da ostane jedan od izvora pomoću kojih čovjek može spoznati istinu.

A što imamo danas, nakon stoljeća u kojima je moderni svijet pokušavao razumjeti istinu oslanjajući se samo na razum? U postmodernom svijetu ni vjera ni razum više se ne smatraju izvorima istine. Sama je istina privatizirana i pretvorena u pitanje osobnog mišljenja: nešto prema čemu sam ja ovlašten živjeti, a što su svi drugi dužni poštovati.

Tako se u potrazi za istinom dugi luk zapadne povijesti pomaknuo od vjere i razuma, preko razuma bez vjere, do stanja u kojemu nema ni vjere ni razuma, nego samo volje za moć. U takvom kontekstu evangelizacija putem transcendentalijske istine postaje posebno izazovna – premda još uvijek ima onih koji čitajući pronalaze put u Crkvu.

Doista, za onoga tko ima makar malo razuma i spremnosti na intelektualno poštenje, ubrzo postaje očito kako takav način razmišljanja sam sebe razara. Prisjetimo se jednostavne anegdote o profesoru filozofije. Netko ga upita: „Zašto je istina tako važna?“ A profesor odgovori: „Želite li istinit ili lažan odgovor?“

Na kraju, jasno je da su nam potrebni i vjera i razum. Svaki od njih daje svoj jedinstveni doprinos, a ujedno služe i kao svojevrsni korektiv jedan drugome.

Dobrota

Hebrejski, grčki i latinski; Jeruzalem, Atena i Rim – to su temeljni gradivni elementi velike kršćanske civilizacije. No, ako želimo vidjeti njezinu najpročišćeniju bit, ono što doista leži u samom središtu svega i što mora biti u središtu katoličkoga života u svim njegovim oblicima – u crkvenim ustanovama, u župnom životu, u obitelji – tada moramo pogledati ispod samoga natpisa. Ako to ne učinimo, sve će ostati tek vanjska fasada.

Pilat je rekao: „Evo vašega kralja.“ Mi moramo upraviti pogled prema Kristu na križu i doista prepoznati svoga Kralja – onoga koji je dao sve za nas, premda nije imao nikakve potrebe išta primiti od nas. Sam Isus – ne samo njegovo učenje, nego on sam u svojoj smrti na križu – nacrt je, uzorak i temelj civilizacije istine i ljubavi, civilizacije prožete kršćanskim duhom.

Zbog toga je Crkva jednaku pozornost posvećivala i evangelizaciji kroz dobro, što se osobito očitovalo u načinu na koji je tijekom svoje povijesti organizirala skrb za bolesne u bolnicama. Ta je praksa proizašla iz njezine temeljne predanosti služenju bolesnima i siromašnima, još od samih početaka. U starome Rimu, kada bi izbila kuga, svi koji su imali mogućnosti bježali bi u brda i ondje ostajali dok se zaraza ne stiša i dok se ne bi mogli sigurno vratiti u grad. Kršćani su, međutim, bili oni koji su ostajali, brinući se za siromašne bolesnike uz veliku opasnost za vlastito zdravlje pa čak i život – i to ne samo za svoje bolesnike, nego za sve bolesne.

To svjedočanstvo herojske kreposti bilo je jedan od čimbenika koji su pogansku Rimsku državu postupno preobrazili u središte kršćanske vjere. A kada se tadašnja civilizacija raspala, ponovno

su samostani bili ti koji su ispunili prazninu i preuzeli brigu za zdravstvenu skrb. Kasnije, u srednjem vijeku, upravo je Crkva došla na zamisao da se različite grane skrbi za bolesne objedine na jednome mjestu, gdje bi svi bolesnici mogli pronaći gostoprimstvo i njegu. Tako je nastala *bolnica*.

Bolnice i drugi organizirani pothvati Crkve u služenju siromašnima predstavljaju „služenje“ u autentičnom kršćanskom smislu, nasljeđujući našega Gospodina na križu: ne radi se tek o tome da se od onoga što nam preostane nešto udijeli onima koji imaju manje, nego o solidarnosti sa siromašnima. To objašnjava procvat redovničkih zajednica koje nisu bile osnovane samo da služe siromašnima, nego da same žive u siromaštvu. Ljudi koji su po svome položaju pripadali bogatstvu i plemstvu odricali su se svega toga kako bi živjeli siromašno i služili siromašnima. Među velikim primjerima iz naše povijesti nalaze se sv. Elizabeta Ugarska, sv. Franciska Rimska, sv. Margareta Škotska, te – najpoznatiji među njima i zaštitnik moga grada – sv. Franjo Asiški. Katolička je Crkva i danas najveći privatni pružatelj socijalnih usluga u svijetu; u mojoj je zemlji Crkva najveći privatni pružatelj zdravstvene skrbi i jedini pružatelj takve veličine koji ima izričitu obvezu pružati zdravstvenu skrb siromašnima.

No u naše vrijeme postoje i izazovi u evangelizaciji putem dobrote. Gubitkom razuma došlo je i do gubitka osnovnog osjećaja za dobro. Živimo u dobu koje osporava samo značenje dobra: čak se i ubojstvo nerođene djece proglašava dobrom, briše se temeljno značenje braka – kao zajedništva muškarca i žene, otvorenog rađanju i usmjerenog na uzajamno dobro supružnika – a danas se dovodi u pitanje čak i sama razlika između muškarca i žene, pa se čak opravdava i sakaćenje djece.

Iako je svjedočanstvo Crkve o njezinoj predanosti dobru teško u potpunosti potisnuti, laži i iskrivljavanja crkvene povijesti, koje su u naše vrijeme postale vrlo raširene i uvjerile mnoge ljude, dovele su do velikog neznanja pa čak i otvorenog neprijateljstva prema Katoličkoj Crkvi u mnogim dijelovima svijeta u kojima društvom dominira sekularni kulturni mentalitet.

Ljepota

No ljepotu je ipak nešto teže poništiti ili ukloniti. Prisjetimo se, primjerice, onoga napetog trenutka 15. travnja 2019., kada je katedrala Notre-Dame u Parizu zahvaćena požarom i gotovo u potpunosti uništena. Cijeli je svijet, katolici i nekatolici podjednako, gledao u šoku i užasu kako plamen prijeti uništiti jednu svetu ljepotu. Bio je to neobičan trenutak zajedništva u patnji – patnje zbog moguće izgubljene drevne ljepote: uzvišene ljepote te velike katedrale koja je kroz tolika stoljeća značila toliko mnogo tolikima, katolicima i nekatolicima jednako.

A da i ne spominjemo mnoge druge velike srednjovjekovne katedrale diljem Europe, pred kojima su se ljudi iz cijeloga svijeta gotovo tisuću godina zaustavljali kako bi im se divili – i pred čijom bezvremenskom ljepotom i danas ostaju bez riječi.

To je snaga ljepote, i upravo je tu snagu potrebno ponovno otkriti kao sredstvo evangelizacije. Bezvremenost svete ljepote daje joj moć da nas uzdigne iz svijeta vremena i omogući nam

naslutiti ono što nadilazi vrijeme – ono što doista traje, ono prema čemu smo usmjereni i što je naša konačna domovina: samu Božju stvarnost.

Stoga je jedan od ključeva obnove Crkve i društva ponovno otkrivanje važnosti ljepote – prepoznavanje njezine univerzalnosti i njezine moći da evangelizira i otvara srca istini. Crkva je nekoć bila velika pokroviteljica ljepote u svim oblicima umjetnosti, no u posljednjih šezdesetak godina gotovo je posve izostala na tom području, na štetu svih.

Upravo je to područje jedno od onih u kojima je dehumanizirajuća kultura najviše zavládala, a za njegovu obnovu potrebni su vizija, talent i pokroviteljstvo.

No vratimo se onome tragičnom požaru koji je poharao katedralu Notre-Dame u Parizu. Reakcija svijeta na njezino gorenje pokazuje da jezik ljepote – osobito klasične ljepote – i dalje snažno dodiruje ljudska srca u našem nemirnom, podijeljenom i nesigurnom vremenu.

To je tako zato što ono što nazivamo klasičnim postaje klasično upravo zato što je izdržalo kušnju vremena: ono je univerzalno, lijepo u svakom dobu i u svakoj kulturi. U tome postoji nešto duboko intuitivno, nešto što ne ovisi o osobnom mišljenju niti o raspravi.

U velikoj mjeri to je još uvijek neiskorišteni izvor za dopiranje do ljudi – osobito mladih – s evanđeljem u ovom razgrađenom vremenu u kojem živimo.

Misa: srce zapadne civilizacije

Gdje se, dakle, sve to susreće u našem svakodnevnom iskustvu kao katolika – istina, ljepota i dobrota; latinski, hebrejski i grčki? Sve se to, barem tradicionalno govoreći, susreće u svetoj misi. U misi nalazimo Sveto pismo, učiteljstvo Crkve kroz njezinu Predaju, umjetnost, glazbu, arhitekturu, poeziju – pa čak i „poeziju u pokretu“ u obliku liturgijskog obreda. A tu su i latinski, hebrejski i grčki. Primijetite kako je Crkva uvijek brižno čuvala barem nešto od prijašnjega službenog jezika molitve onda kada bi se on, u rijetkim prilikama, mijenjao.

Prvi su kršćani molili na hebrejskom, jer su bili Židovi. No s uspjehom evangelizacije pogana već se unutar prve generacije jezik molitve promijenio u grčki. Ipak, Crkva je u svojoj liturgiji zadržala tragove svojega prvog jezika – kao što ih zadržava i danas: Amen, Aleluja, Hosana i Sabaot. Otprilike dvjesto godina kasnije, kada je Crkva u Rimu počela slaviti misu na latinskom, tamošnji su kršćani zadržali i neke grčke riječi – Kyrie eleison, Christe eleison – uz hebrejske izraze koji su već bili u uporabi.

Na taj način misa sažima čitavu zapadnu civilizaciju; ona je njezina pročišćena bit i ujedno jedna od glavnih snaga koja ju je oblikovala. U misi se na jednome mjestu susreću istina, ljepota i dobrota. Ovdje bih posebno želio naglasiti potrebu da se obnova ljepote u misi shvati kao jedno od glavnih sredstava evangelizacije, pa čak i kao put prema ponovnoj izgradnji – možda tek nakon mnogih stoljeća – nove kršćanske civilizacije. Obnova zapadne civilizacije započinje, dakle, obnovom mise. Tu riječ „obnova“ upotrebljavam vrlo namjerno, jer je misa uistinu srž i temelj te civilizacije.

Štoviše, ona nam pruža jedinstvenu priliku u vremenu u kojem živimo. Ljudi mogu raspravljati: „ti imaš svoju istinu, a ja svoju“. No kada je riječ o ljepoti, tu rasprave prestaju. Ljepota dotiče čovjeka na intuitivan način, zaobilazeći logičke rasprave – ili, češće, nelogičnosti – i tako priprema tlo ljudske duše za sjeme istine. Ljudi mogu namjerno zatvarati oči pred svim dobrim što Crkva čini za svijet, ali ljepotu je teško zanijekati kada se nađe pred nama. A ona doista djeluje.

Ljepota naše autentične katoličke liturgijske, umjetničke i duhovne baštine privlači ljude – osobito mlade – Crkvi. Nedavna istraživanja, primjerice među generacijom Z, pokazuju da sve više mladih dolazi u Crkvu, osobito muškaraca; prvi put u povijesti Sjedinjenih Američkih Država pojavljuje se generacija u kojoj se više ljudi izjašnjava katolicima nego protestantima. Često se govori kako moramo pronaći novi jezik kojim ćemo doprijeti do mladih koji se sve više udaljuju od Crkve. Taj jezik već imamo: to je onaj stari. Ili, točnije rečeno, klasični – bezvremenski jezik. A on ne djeluje samo na estetskoj razini: on potiče i moralno obraćanje.

Uloga glazbe

Predložio bih, dakle, da u ovom povijesnom trenutku posebnu pozornost posvetimo ljepoti, osobito u svetoj misi. To se prije svega odnosi na glazbu. Glazba u velikoj sakralnoj tradiciji Crkve ima jedinstvenu snagu dotaknuti duše, uzdići i oplemeniti vjernika te produbiti njegov osjećaj za sveto i za veličanstvo Boga.

Kako uči konstitucija o svetoj liturgiji *Sacrosanctum Concilium* Drugoga vatikanskog sabora:

„Crkva priznaje gregorijanski koral kao vlastitu glazbu rimske liturgije; stoga mu, uz ostalo jednako, pripada prvo mjesto u liturgijskim slavlјima.“

A koral je ujedno i vrlo jednostavan za pjevanje; čak i oni bez glazbenoga iskustva brzo ga usvoje, jer je vrlo prirodan i intuitivan.

To redovito potvrđuje i moje osobno iskustvo. Kada u svoj dom pozovem skupine dobročinitelja na razgovor i večeru, susret uvijek započinjemo pjevanom večernjom molitvom časoslova (na engleskom). Napjeve je napisao i vodi ih benediktinski redovnik koji predaje na našem sjemeništu. Nakon što s okupljenima minutu prije toga kratko uvježba napjeve, cijela skupina pjeva vrlo lijepo – iako većina to prije nikada nije činila.

Osim toga, gregorijanski je koral naša liturgijska glazba, dio naše drevne baštine: gregorijanski je koral za latinsku liturgiju ono što je bizantski napjev za grčku liturgiju.

Naravno, konstitucija *Sacrosanctum Concilium* odmah zatim dodaje:

„Druge vrste sakralne glazbe, osobito polifonija, nikako se ne isključuju iz bogoslužnih slavlјa, ako odgovaraju duhu liturgijskoga čina“

Time Drugi vatikanski sabor potvrđuje da polifonija, a time i zborska glazba, imaju važno mjesto u bogoslužju.

Danas se često čuje kako „aktivno sudjelovanje“ znači da svi moraju stalno sve pjevati ili izgovarati. No aktivno slušanje također je aktivno sudjelovanje. Kada to ne bi bilo tako, morali bismo ukinuti čitače na misi i cijela bi zajednica morala zajedno čitati biblijska čitanja!

Ne zaboravimo da je upravo papa Pio X. uveo pojam aktivnog sudjelovanja (*participatio actiosa*) u učiteljstvo Crkve u svojem apostolskom pismu *Tra le sollecitudini*. Upravo je tada započeo pokret koji je poticao vjernike da pjevaju dijelove mise na latinskom u gregorijanskim napjevima – glazbi koja je na poseban način prikladna za katoličko bogoslužje.

Taj je poziv obnovio i Drugi vatikanski sabor, a poslije se stalno ponavlja u crkvenim dokumentima o liturgijskoj glazbi. Tako i Opća uredba Rimskog misala podsjeća na isto načelo. U broju 41, nakon što ponovno navodi učenje Sabora o gregorijanskom koralu i svetoj polifoniji, kaže:

„Budući da se sve češće sastaju vjernici iz različitih naroda, poželjno je da ti vjernici znaju zajedno pjevati latinski, prema lakšim napjevima, barem neke dijelove Reda mise, osobito simbol vjere i Molitvu Gospodnju.“

Ovo je osobito korisno u dijelovima svijeta poput mojega, gdje se susreću ljudi iz mnogih naroda – primjerice u našoj katedrali, gdje nastojimo njegovati takvu praksu.

Isti je princip promicao i papa Pavao VI., koji je 1974. objavio knjižicu *Iubilate Deo* s jednostavnijim latinskim napjevima za dijelove mise i drugim gregorijanskim himnima. Poslao ju je svim biskupima svijeta s molbom da je uvedu u svoje biskupije.

Vizija je bila jasna: da cijeli katolički svijet može zajedno pjevati misu, koristeći glazbu i jezik naše zajedničke katoličke baštine.

Poništavanje grijeha

Nastojanje da se sve to „poništi“ u konačnici je pokušaj da se poništi sam utemeljitelj Crkve – naš Gospodin i Spasitelj Isus Krist. No to zapravo nije ništa drugo nego stara i ružna sklonost grijehu, sklonost koja pogađa svakoga od nas u našoj ljudskoj slabosti.

Svi smo mi, na neki način i u određenoj mjeri, s onom gomilom iz evanđeoske priče: umjesto da promatramo svoga Kralja, govorimo: „Mi nemamo kralja osim cara!“ Naši su grijesi ti koji zajedno s gomilom viču: „Raspni ga!“ U tome nema ničega novoga. Vraćamo se u Edenski vrt, u trenutak pada: to je pokušaj da se Boga ukloni kako bismo mogli živjeti po svojoj volji.

Naš je Gospodin, međutim, također došao nešto poništiti – ali nešto posve drukčije: grijeh. To je učinio na križu, plativši dug koji smo dugovali Bogu, a koji sami nismo mogli platiti. Budući da je čovjek taj koji je dug učinio, čovjek ga je morao i vratiti. Zato je Druga božanska osoba Presvetoga Trojstva trebala primiti od nas jednu stvar: ljudsku narav, kako bi kao čovjek mogao platiti ono što mi sami nismo mogli, premda je to mogao samo snagom svoje božanske naravi.

No to je „trebao“ samo zato što se iz ljubavi ponizio i došao nas spasiti, a ne zato što bi time išta dobio za sebe.

To je Radosna vijest, ali i obrazac kako ljudska osoba treba živjeti u skladu s izvornim dostojanstvom koje nam je Bog dao. No netko tu vijest mora navijestiti svijetu: otvoriti gluhe uši i probiti se kroz zaglušujuću buku postmoderne kulture „poništanja“, kako bi poruka mogla doprijeti do srca i ondje pustiti korijen. Ako ne mi – tko će?

Potrebni su predani, vjerni i poučeni katolici koji će svjedočiti tu Radosnu vijest i voditi druge prema njoj.

Osobito je, kao što sam maloprije spomenuo, hitno pratiti mlade ljude na tom putu. Oni su duboko uronjeni u dehumanizirajuću kulturu koja „poništava“ sve i svakoga tko joj nije po volji. Potrebno ih je pratiti na putu od tame prema svjetlu, od grijeha prema milosti, od sebične samodostatnosti prema nesebičnoj ljubavi, po uzoru na našega Spasitelja na križu.

Ali to možemo učiniti samo ako smo i sami najprije prošli tim putem.

Zaključak

Da, ovo je doista Radosna vijest. I to ne samo zbog onoga što primamo, nego i zbog pouke koju nam daje o tome kako trebamo živjeti zajedno. To ne dolazi iz toga da gledamo što ćemo sami iz toga dobiti, nego da dobro drugoga stavljamo ispred sebe. A jedino naš Spasitelj to čini mogućim.

Dobro je da promatramo svoga Kralja na križu. Dobro je također u natpisu iznad njega vidjeti njegov naum za naš život u svijetu u kojemu mogu procvasti njegova Istina, Ljepota i Dobrota. Sve se to sabire u svetoj misi i ondje postaje stvarno prisutno; no najveći dar od svih jest njegova prisutnost. On nam dolazi ususret u svakoj misi kako bi nam donio svoju istinu i svoju ljubav.

To je civilizacija koja sve vodi prema istinskoj i trajnoj sreći s njime, sreći koju je došao zadobiti za nas – civilizacija rođena iz srca njegove Zaručnice, Crkve. Nastojmo i mi dati svoj doprinos toj civilizaciji u našim obiteljima, našim župama i svim zajednicama u kojima živimo i djelujemo: biti svjetionik istine, ljepote i dobrote u svijetu oslabljenom zabludom, zlom i grijehom; biti zajednica vjere, nade i ljubavi, kako bismo svi mogli sve potpunije rasti u onu sliku i sličnost na koju nas je Bog u početku stvorio.

Zahvaljujući vam na vašoj predanosti življenju ovoga poziva naše katoličke vjere, molim da vas Bog i dalje blagoslivlja i daje uspjeh djelima vaših ruku – za vaš duhovni rast i za dobro vaših bližnjih i suvjernika – kako biste cvjetali ovdje u ovome životu i savršeno zauvijek u nebu.

Amen.